УДК 343.9

СКЛАДОВІ АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО ПРИ ВИКОРИСТАННІ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ВИЯВЛЕННІ Й РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Панасюк А.О., асистент
кафедри криміналістики
Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті охарактеризовано складові аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні й розслідуванні злочинів відповідно до внутрішніх і зовнішніх закономірностей функціонування. Окремо виділено відповідні виміри використання мережі Інтернет. Виокремлено змістово-функціональні форми. Досліджено механізм аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет. Сформовано нагальні проблеми аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні й розслідуванні злочинів.

Ключові слова: *слідчий, аналітична діяльність, Інтернет, виявлення злочинів, розслідування злочинів, механізм, ідентифікація, діагностика, профілактика.*

В статье охарактеризованы составляющие аналитической деятельности следователя при использовании сети Интернет в выявлении и расследовании преступлений в соответствии с внутренними и внешними закономерностями функционирования. Отдельно выделены соответствующие измерения использования сети Интернет. Выделены содержательно-функциональные формы. Исследован механизм аналитической деятельности следователя при использовании сети Интернет. Сформированы проблемы аналитической деятельности следователя при использовании сети Интернет в выявлении и расследовании преступлений.

Ключевые слова: *следователь, аналитическая деятельность, Интернет, выявление преступлений, расследование преступлений, механизм, идентификация, диагностика, профилактика.*

Panasiuk A.O. ANALYTICAL COMPONENTS OF INVESTIGATOR THE USE INTERNET IN THE DETECTION AND INVESTIGATION OF CRIMES

The article described the components of the analytical investigation of the use of the Internet in the detection and investigation of crimes under the laws of both internal and external operations. Separately allocated appropriate measurements using the Internet. Thesis there is determined content-functional form. The mechanism analysis of investigator when using the Internet. Formed pressing problems of analytical investigation of the use of the Internet in the detection and investigation of crimes.

Key words: *investigator, analytical work, the Internet, detection of crime, crime investigation, mechanism, identification, diagnosis and prevention.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток мережі Інтернет змінює та коригує майже всі сторони суспільного життя, спрямовуючи його у свою віртуальну сферу. Така специфічна людська діяльність, як учинення злочину й розслідування злочину, теж залежить від досягнень науково-технічного прогресу XXI століття. Наразі відбувається генерація наявного невіртуального в віртуальне, його адаптація і пристосування. Також набули широкого розповсюдження нові види злочинів, у яких неправомірно використовується комп'ютерна інформація [1, с. 3; 2]. У цей період належне та вагоме місце посідає саме аналітична діяльність слідчого у виявленні й розслідуванні злочинів при використанні мережі Інтернет.

Мета статті – охарактеризувати складові аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні й розслідуванні злочинів відповідно до внутрішніх і зовнішніх закономірностей функціонування; виділити відповідні виміри використання мережі Інтернет; виокремити змістово-функціональні форми; дослідити механізм аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу. З метою підвищення результативності аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів необхідно охарактеризувати його зміст і виокремити ключові складові. Досліджуючи аналітичну діяльність слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів, ми констатуємо необхідність окреслення проблемних питань у цій галузі організаційно-тактичного й науково-методичного забезпечення. Однак для того щоб установити ефективність використання мережі Інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів, необхідно виокремити закономірності, які будуть свідчити про це. Закономірності функціонування, що свідчать про ефективність використання мережі Інтернет, мають власний поділ залежно від тих властивостей, яким вони відповідають.

Внутрішні закономірності, що розкривають сутність, такі:
- істинність;
- об'єктивність;
- конкретність;
- реалізація;
- точність;
- логічність;
- відповідність;
- надійність;
- раціональність;
- ефективність;
- верифікованість [3, с. 106–108].

Зовнішні закономірності, що водночас є результатом, такі:

– ефективність і адаптованість процесу;

– повнота, новизна, актуальність результатів;

– відповідність отриманих даних обставинам, що встановлюються;

– обсяг та інтенсивність отримання даних;

– безпека отримання даних у мережі Інтернет.

Разом внутрішні й зовнішні закономірності функціонування зумовлюють аналітичну діяльність слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів, наділяючи її особливими й незамінними вміннями сучасного, інформаційно-технічно досвідченого слідчого, що суттєво впливає на якість його професійної діяльності під час розслідування злочинів.

Змістово-функціональна характеристика аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів має такі форми:

1. Аналітичний пошук.
2. Діагностика.
3. Ідентифікація.
4. Прогнозування.
5. Профілактика.

Урахування особливостей цих форм, їх етапності надасть можливість слідчому інтерпретувати дані з мережі Інтернет у його аналітичну діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів. Окрім даних у мережі Інтернет, до інформаційного забезпечення аналітичної діяльності слідчого у виявленні та розслідуванні злочинів варто додати комплекс спеціальних засобів, що застосовуються його суб'єктами, з дослідження криміналістично-значущої інформації в мережі Інтернет. Криміналістично-значуща інформація в мережі Інтернет – це дані, що мають стосунок до злочинної події, отримані в мережі Інтернет із застосуванням спеціальних засобів, з метою встановлення обставин злочинної події в кримінальному провадженні. Тобто, аналітична діяльність слідчого під час виявлення та розслідування злочинів із використанням мережі Інтернет має власний механізм, який включає таке:

1. Статичну й динамічну реєстрацію (пошук, збирання, фіксацію, дослідження та формування висновків).

2. Пасивне застосування (архівування, зберігання, надання).

3. Активне застосування (ідентифікація, діагностика, прогнозування, профілактика).

У механізмі аналітичної діяльності слідчого з використанням мережі Інтернет розкриваються його форми, складові й сама мережа Інтернет як окремий інструмент, що розглядається у трьох вимірах:

– як технологічний засіб;

– як технічний інструмент;

– як предмет дослідження.

Процедурно механізм аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет являє собою систему логічно сконструйованих, поетапних дій і має такий вигляд:

1. Пошук інформації (простий (пошуковий сервіс) і складний (спеціальне програмне забезпечення)) у мережі Інтернет.

2. Виявлення в мережі Інтернет даних, що мають значення для кримінального провадження.

3. Збирання в мережі Інтернет інформації, що включає її планове зберігання на технічному носієві або віртуальне копіювання.

4. Фіксація в мережі Інтернет інформації спеціальним програмним забезпеченням із вихідними та вхідними даними.

5. Дослідження отриманої інформації (методологічне опрацювання із з'ясуванням значення для кримінального провадження).

6. Формування висновків і визначення дій щодо отриманих даних із мережі Інтернет.

7. Архівування та зберігання у вигляді окремих опрацьованих файлів (літерні, аудіозаписи, відеозаписи, фотографії, комп'ютерні записи тощо), що зберігаються на стаціонарному комп'ютері й переносних носіях (віртуальне зберігання) або матеріальних носіях (переформатування файлів в окремі документи, зафіксовані на папері, фотоплівці, дисках тощо). Завдяки зберіганню ми отримуємо так званий інформаційний ресурс – банк даних мережі Інтернет за певний період щодо досліджуваного об'єкта. Банк даних містить у собі документи (файли) і їх архіви, інші матеріальні об'єкти, що можуть бути використані в конкретному кримінальному провадженні.

8. Надання інформації з мережі Інтернет проходить в інфраструктурі, що складається зі сторін його практичного функціонування:

– організаційна (методичне, інформаційне, технічне, кадрове, фінансове забезпечення);

– телекомунікаційна (комп'ютерні мережі (державні, комунальні чи приватні, державні чи міжнародні), телекомунікаційні мережі (державні, комунальні чи приватні, державні чи міжнародні), системи спеціального передання інформації (державні, комунальні чи приватні, державні чи міжнародні), мережі управління інформаційними потоками);

– технологічна (методичне, інформаційне, комп'ютерне, телекомунікаційне забезпечення);

– система масової інформації (сайти, сторінки в соціальних мережах, сторінки в мережі Інтернет тощо).

9. Ідентифікація даних у мережі Інтернет включає дослідження (предметів, документів тощо), визначення тотожності (особистості, предметів, речей тощо), прирівнювання, уподібнення, розпізнавання та розуміння співвідношення документів і доказування [4, с. 64–65]. Під час ідентифікації слідчий висуває, конструює й перевіряє версії, які, у свою чергу, спрямовані в минуле або майбутнє.

10. Діагностика даних у мережі Інтернет (технічне та інформаційне діагностування) включає в себе визначення об'єкта і предмета, принципів побудови засобів діагностування й постановки діагнозу про стан цих об'єктів і предметів. Об'єкти і предмети можуть мати як статичні, так і динамічні ознаки. Технічне й інформаційне діагностування включає таке:

– дослідження наявних даних (їхніх властивостей, ознак, станів);

– дослідження відображень даних;

– аналіз наявного матеріалу (ходу, результатів, причиново-наслідкових зв'язків).

Діагностування передбачає виявлення ознак злочинного діяння (ознак злочинного посягання, ознак причиново-наслідкового зв'язку, ознак наслідків) або пошук даних щодо нього на досудовому розслідуванні (ознак об'єктів, знарядь чи засобів учинення злочину, ознак предметів і документів, ознак слідової картини, що вміщують у себе ознаки конкретного злочинного посягання). Під час досудового розслідування діагностування зазвичай проводиться у формі конструювання асоціацій і схем зв'язків (самої злочинної події або окремої її обставини).

11. Прогнозування даних у мережі Інтернет набуває форми тактики або стратегії. Стратегія включає логічне конструювання мисленнєвих моделей, які відображають можливість розвитку обстановки щодо конкретної події, можливість розвитку дій конкретних осіб, перспективи виникнення нових видів злочинної діяльності, нових форм або знарядь. Щодо тактичного прогнозування це є розробка та актуалізація версій, із якими працює слідчий, з метою визначення можливої поведінки злочинних угрупувань чи конкретних осіб для розуміння меж і форм профілактичного запобігання та вірогідної поведінки співробітників під час виконання ними своїх завдань. Прогнозування включає в себе таке:

– наявність емпіричних даних;
– висування й перевірка гіпотези;
– формування теорії;
– висування прогнозу;
– опрацювання прогнозу (аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, моделювання тощо);
– формування висновків.

12. Профілактика даних у мережі Інтернет являє собою діяльність обізнаних суб'єктів щодо своєчасного встановлення причин і умов, що сприяють учиненню злочинів, з метою подальшого запобігання та припинення цих дій. Профілактичні дії в цьому напрямі базуються на досягненнях сучасної кримінології.

Висновки. Розуміння змісту, складових і механізму аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет у виявленні та розслідуванні злочинів надає нам можливість сформувати проблемні питання, що виникають у цьому напрямі. Ці проблеми стосуються такого:

1. Організації інформаційної взаємодії між працівниками, залученими до розслідування злочину.
2. Удосконалення законодавчої й відомчої нормативно-правової бази щодо застосування мережі Інтернет під час виявлення та розслідування злочинів.
3. Оптимізації реалізації використання даних із мережі Інтернет.
4. Створення спеціальної бази даних із мережі Інтернет із резервним її плановим копіюванням і архівуванням.
5. Утілення в практичну діяльність органів досудового розслідування передових інформаційних технологій зі швидким пошуком необхідної інформації [5, с. 306–309].
6. Удосконалення наявної системи інформаційної безпеки й постійне її оновлення на всіх рівнях використання.
7. Визначення правового статусу спеціалістів, котрі працюють у мережі Інтернет.
8. Створення та функціонування системи професійної підготовки спеціалістів мережі Інтернет.
9. Розробка спеціальних критеріїв і показників оцінювання діяльності спеціалістів мережі Інтернет.
10. Розробка окремих методик розслідування злочинів, учинених у мережі Інтернет [6, с. 237–250].

Складові аналітичної діяльності слідчого при використанні мережі Інтернет формують його діяльність під час виявлення та розслідування злочинів, охоплюючи питання стосовно внутрішніх і зовнішніх закономірностей функціонування, форм (аналітичний пошук, діагностика, ідентифікація, прогнозування, профілактика) та вимірів. Механізм аналітичної діяльності слідчого має власну систему логічно сконструйованих елементів, спрямованих на ефективний пошук, виявлення, збирання, фіксацію й дослідження даних у мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аркуша Л.И. Особенности первоначального этапа расследования компьютерных преступлений / Л.И. Аркуша // Сборник научных трудов международной конференции «Информационные технологии и безопасность». – К. : Национальная академия наук Украины, 2003. – Вып. 3. – С. 3–10.

2. Преступления в сфере использования компьютерной техники: квалификация, расследование и противодействие : [монография] / [И.Р. Шинкаренко, В.О. Голубев, Н.В. Карчевський, И.Ф. Харабершш] ; МВД Украины, Донецкий юридический институту Луганского государственного университета внутренних дел. – Донецк : РВВ ЛДУВС, 2007. – 267 с.

3. Ващук О.П. Слідчий як верифікатор достовірності криміналістичної інформації на досудовому розслідуванні / О.П. Ващук // Юридичний вісник. – 2013. – № 4. – С. 105–109.

4. Подобний О.О. Співвідношення документування й доказування / О.О. Подобний // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 64–68.

5. Цехан Д.М. Високі інформаційні технології: поняття та змістовно-функціональний аналіз / Д.М. Цехан // Вісник Луганського університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2010. – Вип. 4. – С. 305–313.

6. Тищенко В.В. О современных направлениях развития криминалистической методики расследования преступлений / В.В. Тищенко // Современное состояние и развитие криминалистики. – Х. : Апостиль, 2012. – С. 237–250.